

Alicja Paczoska-Hauke

Antykomunistyczna grupa „Młodzież Walcząca” z Bydgoszczy (1949-1950)

Geneza grupy

W latach 1945-1956 wielu młodych ludzi stawiało weto nowej komunistycznej władzy i angażowało się w działalność konspiracyjną. Do 1956 roku w Polsce powstało niemal tysiąc podziemnych grup młodzieżowych, przez które przewinęło się ponad 10 tysięcy osób. Według najnowszych badań, w Bydgoszczy odnotowano 29 takich grup. Najliczniejsze nawiązywały do konspiracji wojennej i powojennej, co wyrażało się w przybieraniu takich nazw, jak AK, WiN czy NZS. Dużą grupę stanowiły nielegalne grupy harcerskie. Niektóre organizacje za swój główny cel stawiały obronę wiary katolickiej. Podejmowały one działalność propagandową, ale również dywersyjną¹. Na skutek inwigilacji społeczeństwa przez aparat bezpieczeństwa wiele tych grup było likwidowanych, zanim zdążyły podjąć szerszą działalność. Ale nawet wtedy traktowano jej członków z wielką surowością i skazywano na wieloletnie więzienia.

Jedną z takich bydgoskich grup była powstała w grudniu 1949 roku organizacja pod nazwą „Młodzież Walcząca”. Należało do niej 11 osób. Skupiała młodzież pracującą, która pod wpływem słuchania audycji zachodnich rozgłośni radiowych postanowiła w miarę swoich możliwości przyczynić się

---

¹ S. Poleszak, R. Wnuk, *Zarys dziejów podziemia niepodległościowego 1944-1956*, [w:] *Atlas podziemia niepodległościowego 1944-1956*, red. R. Wnuk, Warszawa-Lubin 2007, s. 33; Zob. też: *Młodzieżowe organizacje ruchu oporu w województwie pomorskim (bydgoskim) w latach 1945-1956*, red. W. Jastrzębski, Bydgoszcz 1993.

do osłabienia wpływów komunistów w społeczeństwie. Członkowie grupy poprzez swoje ulotki planowali też bronić Kościoła, który ich zdaniem był prześladowany przez nową władzę. W pierwszym meldunku skierowanym do Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego (MBP) w Warszawie sporządzonym przez pracownika Wydziału III Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego (WUBP) w Bydgoszczy o likwidacji tej grupy stwierdzono również, że członkowie planowali „zdobycie broni i pójście do lasu”, co w trakcie śledztwa nie zostało udowodnione².

Głównym inspiratorem powstania organizacji i późniejszym jej dowódcą był Zdzisław Olszewski ps. „Tygrys”. W czasie śledztwa tak przedstawił on genezę powstania bydgoskiej grupy młodzieżowej: „Po wyzwoleniu Polski przez Armię Czerwoną i Wojsko Polskie, ja mimo że był wówczas młodym chłopcem miałem w swoim umyśle nienawiść jaka zrodziła się we mnie ku żołnierzom radzieckim, a to dzięki ludziom o wrogim nastawieniu do obecnego ustroju, a w późniejszym czasie słuchając audycji zagranicznych przez radio stanowiące własność moich dziadków, przez które to Anglosasi uprawiali kłamliwą propagandę przeciwko Związkowi Radzieckiemu i krajom demokracji ludowej, wyrażając się że Polska jest zaprzędana komunizmowi i obecnie Polską rządzi Rosja. Spotykając na ulicach miasta Bydgoszczy żołnierzy i oficerów radzieckich uwierzyłem w te brednie zagranicznych audycji i wyrobiłem sobie przekonanie, że faktycznie tak jest, że Polską rządzi Rosja i tym samym zacząłem pałać nienawiścią do obecnego ustroju demokracji ludowej w Polsce. Mając już ugruntowany swój wrogi stosunek w czerwcu 1949 r. zrodziła mi się myśl utworzenia nielegalnej organizacji, któraby miała na celu w drodze przemocy zmienić ustrój państwa polskiego, a przemoc ta miała przejawiać się w walce zbrojnej z władzami rosyjskimi na wypadek wojny, które to według mego zdania okupują naszą ojczyznę”³.

Członkowie grupy traktowali Olszewskiego jako swego komendanta. Jego zastępcą był kolega Mieczysław Robakowski ps. „Ryś”. Im podlegali dwaj komendanci z dzielnic miasta – Idzi Grabowicz ps. „Pantera” z Wilczaka, Wacław Tuciński z Śródmieścia. Pozostali funkcjonowali w grupie jako zwykli członkowie. Organizacja miała mieć system trójkowy, który zakładał, że każdy członek grupy zna nazwiska tylko dwóch innych z danej placówki⁴. Aby

² Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Delegatura w Bydgoszczy [dalej cyt. AIPN By], 070/2664, Akta śledcze, t. 4, Meldunek z dnia 24 IV 1950 r., k. 27.

³ AIPN By, 070/2664, Akta śledcze, t. 1, Protokół przesłuchania Z. Olszewskiego z dnia 15 V 1950 r., k. 13.

⁴ W czasie rozprawy Olszewski stwierdził, że „o systemie trójkowym słyszałem dopiero w śledztwie”, co wskazuje, że to raczej była struktura tej organizacji wymyślona przez oficerów śledczych. Zob. AIPN By, 66/3203, WSR Bydgoszcz, Protokół rozprawy z dnia 8 XI 2010 r., 4.

podnieść swój autorytet wobec pozostałych członków grupy, Olszewski twierdził, że ma kontakt z jakimś oficerem z organizacji „Wolność i Niezawisłość”, z którym w przyszłości ich zapozna. W czasie śledztwa na temat okoliczności powstania grupy Olszewski zeznał: „Przy werbowaniu członków posługiwałem się nazwą »WiN«, przy której powstaje młodzieżowa organizacja. Czyniłem to dlatego, że nielegalne organizacje »WiN« były popularnymi, o czym to wielu czytało w gazetach, to i tym samym zdobyłem sobie wiele zwolenników, gdyż i oni wiele słyszeli o toczących się procesach przeciwko członkom »WiN-u«. Mając członków, którzy rekrutowali się z młodzieży zaplanowałem tę nielegalną organizację nazwać »Młodzież Walcząca«, a to z racji iż składa się ze samych młodych chłopców. O jej właściwej nazwie tj. »Młodzież Walcząca« nie wszyscy z członków wiedzieli, gdyż im tego nie mówiłem”⁵.

Z aktu oskarżenia wynika, że działalność organizacji ograniczała się do werbowania nowych członków i odbywania zebrań (odbyło się ich pięć), na których planowano kolportaż ulotek o treści antykomunistycznej oraz gromadzenie broni i amunicji na wypadek przyszłej walki zbrojnej. Faktycznie ponemiecką amunicję znaleziono w czasie rewizji tylko u Olszewskiego, który raczej traktował to jako hobby. Z przesłuchań członków grupy nie wynika, aby planowali oni jakąś działalność dywersyjną, co więcej, większość z nich nawet nie wiedziała, że Olszewski ma w domu jakieś naboje⁶.

Każdy z członków organizacji podpisywał zobowiązanie o następującej treści: „Jest mi wiadomo, że za przynależność i działalność w organizacji podziemnej, obecnie nielegalnej, reżim komunistyczny grozi najwyższym wymiarem kary tj. karą śmierci. Pomimo to chcę walczyć z teraźniejszym ustrojem narzuconym przez klikę stalinowską, gdyż jestem zdecydowanym wrogiem komunizmu. Chcę walczyć o Polskę wolną i niepodległą. Zobowiązuję się wykonać rozkazy swojej władzy sumiennie z wiarą w Boga i Zwycięstwo. Jest rzeczą jasną, że za zdradę organizacji grozi mi najwyższy wymiar kary”⁷.

Likwidacja grupy przez bydgoski aparat represji

W kwietniu 1950 roku informator o pseudonimie „7”⁸ doniósł prowadzącemu go funkcjonariuszowi Wydziału III WUBP w Bydgoszczy, że na terenie

⁵ AIPN By, 66/2302, WSR Bydgoszcz, Akta sprawy przeciwko Olszewskiemu Zdzisławowi i innym, Protokół przesłuchania Z. Olszewskiego z dnia 5 VI 1950 r., k. 115.

⁶ AIPN By, 09/24, Charakterystyka organizacji „Młodzież Walcząca”, b.d., k. 3; By 031/6, Sprawozdania Wydziału Śledczego WUBP za rok 1950, t. 1, Sprawozdanie za czerwiec 1950 r., k. 142.

⁷ AIPN By, 66/2301, Odpis zobowiązania I. Grabowicza, b.d., k. 47.

⁸ Nie zachowały się dokumenty ze współpracy z informatorem o ps. „7”. Być może chodzi o bydgoskiego nauczyciela F.W. (ur. 1914), który od 1949 roku współpracował z Wydziałem

Szkoły Zawodowej nr 4 w Bydgoszczy istnieje nielegalna organizacja młodzieżowa. Na tej podstawie zostało wszczęte wstępne rozpracowanie, w którym wykorzystano informatora „7” wraz z posiadanymi kontaktami poufnymi i kilku innymi informatorami mającymi dostęp do uczniów tej szkoły. Aktywna praca funkcjonariuszy operacyjnych WUBP potwierdziła wcześniej otrzymane doniesienia informatora. Najpierw aresztowano 18-letniego Edmunda Guzdrę, ps. „Żmija”, który w czasie przesłuchania przyznał się, że jest członkiem organizacji młodzieżowej, podając jednocześnie nazwiska znanych mu członków.

Po zatwierdzeniu przez szefa WUBP majora Jana Lelucha raportu o likwidacji nielegalnej grupy młodzieżowej 23 kwietnia 1950 roku zatrzymano wszystkich pozostałych członków „Młodzieży Walczącej”. W dniu aresztowania w czasie przeprowadzonych rewizji domowych u członków organizacji zarekwirovano i potraktowano jako dowody rzeczowe zbrodniczej działalności: szyfr alfabetyczny i cyfrowy, instrukcje do RKM i pepeszy, 11 deklaracji członków organizacji oraz około 180 sztuk naboju do różnego typu pistoletów, które Olszewski znalazł po zakończeniu działań wojennych na terenie bydgoskiej bazyliki (tam znajdował się niemiecki magazyn amunicji), a następnie przetrzymywał u siebie w domu.

W czasie śledztwa przeciwko członkom „Młodzieży Walczącej” wyróżnili się następujący pracownicy z Wydziału III WUBP w Bydgoszczy: por. Jan Majewski, por. Franciszek Ruciński, por. Władysław Zieliński, ppor. Edmund Napierała, ppor. Bernard Cherek, ppor. Stanisław Zawadzki⁹, chor. Seweryn Doniczowski¹⁰, chor. Falaron oraz z Wydziału Śledczego: ppor. Bogusław Borodzicz, ppor. Stefan Stępień¹¹ i chor. Wacław Woźniak¹².

III WUBP w Bydgoszczy. Po wojnie był członkiem WiN-u w obwodzie Szczuczyn w Białostockim. W marcu 1947 roku skorzystał z amnestii i ujawnił się WUBP w Bydgoszczy. W latach późniejszych wyjechał do Łodzi.

⁹ Stanisław Zawadzki pracował jako referent w WUBP w Bydgoszczy w latach 1946-1955. Zob. AIPN By, 0122/2410, Akta osobowe Zawadzkiego Stanisława.

¹⁰ Seweryn Doniczowski pracował w WUBP w Bydgoszczy w latach 1946-1952. W czasie swojej pracy wielokrotnie był karany za niedbałe wykonywanie swoich obowiązków służbowych. Dnia 9 VII 1952 roku został skazany przez WSR w Bydgoszczy na 7 lat więzienia za porzucenie pracy (dezercję) i nieoddanie broni służbowej. Zob. AIPN By, 0122/2468, Akta osobowe Doniczowskiego Seweryna.

¹¹ Stefan Stępień pracował w aparacie bezpieczeństwa w latach 1945-1951, początkowo w województwie rzeszowskim, głównie jako oficer śledczy w PUBP w Sanoku. Od sierpnia 1949 roku do sierpnia 1951 r. pełnił obowiązki kierownika Sekcji I Wydziału Śledczego WUBP w Bydgoszczy. Zob. AIPN By, 0122/438; Akta osobowe Stępnia Stefana.

¹² AIPN, By 09/24, Charakterystyka nielegalnej organizacji pod nazwą „Młodzież Walcząca”. Wacław Woźniak pracował w aparacie bezpieczeństwa w latach 1945-1952. Początkowo był funkcjonariuszem Wydziału do Walki z Bandytyzmem, od 1946 roku oficerem śledczym

Rozprawy sądowe przeciwko członkom „Młodzieży Walczącej”

W kolejnych rozprawach sądowych zostali przez Wojskowy Sąd Rejonowy (WSR) w Bydgoszczy skazani na kary od trzech do 10 lat więzienia. Pierwsza rozprawa sądowa w sprawie członków organizacji „Młodzież Walcząca” odbyła się przez WSR w Bydgoszczy w dniach 6-7 listopada 1950 roku. Wojskowy wymiar sprawiedliwości reprezentowali: przewodniczący ppor. Eugeniusz Wolski, ławnicy: chor. Bogdan Lisowski i ppor. Kazimierz Majchrzak. Młodych mężczyzn o działalność antypaństwową oskarżał prokurator ppor. Józef Bilicki. Na tej rozprawie postawiono zarzuty tylko Idziemu Grabowiczowi, Edmundowi Gizdrze i Eugeniuszowi Sowie. W czasie rozprawy zaprzeczyli temu, aby planowali rozbijać funkcjonariuszy MO i żołnierzy. Gizdra zeznał, że wstąpił do grupy, bo myślał, że będzie to organizacja kościelna. Członkowie grupy zaprzeczali niektórym protokołom przesłuchań i twierdzili, że tak w śledztwie nie zeznawali. Dnia 7 listopada o godzinie 14.00 ogłoszono wyrok: Idzi Grabowicz otrzymał karę sześciu lat więzienia, a dwaj pozostali o połowę mniejszą. W uzasadnieniu stwierdzono, że ta różnica wynika z tego, że I. Grabowicz w czasie rozprawy nie tylko nie wykazał skruchy, a nawet zdaniem sądu w czasie składania wyjaśnień zachował się „arogancko i bezczelnie”¹³. Najwyższy Sąd Wojskowy w Warszawie uznał karę za uzasadnioną i skargi rewizyjnej nie uwzględnił.

W czasie rozprawy sądowej 8 listopada 1950 roku WSR w Bydgoszczy przewodniczył kpt. Włodzimierz Łabuziewicz. Ponadto wymiar sprawiedliwości reprezentowali: ppor. Kazimierz Majchrzak i szer. Eugeniusz Stępień (ławnicy), ppor. Józef Bilicki (prokurator), Władysław Lutyński (adwokat). Wydano wówczas wyrok w sprawie pięciu członków organizacji „Młodzież Walcząca”: Z. Olszewskiego, M. Robakowskiego, Z. Suligowskiego, H. Grabowicza, M. Kwiatkowskiego. Wszystkich uznano winnych „przynależności do przestępczego związku mającego na celu walkę z ustrojem państwa polskiego”. Z. Olszewskiego skazano na 10 lat więzienia, M. Robakowskiego na siedem, H. Grabowicza na cztery lata, a Z. Suligowskiego i Kwiatkowskiego na trzy lata więzienia. Sąd w poczet kary wliczył im czas ponad półrocznego oczekiwania na rozprawę. Szczególnie surowo potraktowano Olszewskiego, Robakowskiego i H. Grabowicza, ponieważ zdaniem sądu w czasie śledztwa ta trójka nie wykazała skruchy, co miało świadczyć o ich złej woli. Adwokat złożył w ich sprawie skargę rewizyjną, której jednak Najwyższy

PUBP w Tucholi, Świeciu, Grudziądzu i WUBP w Bydgoszczy. Zob. AIPN By, 0194/3379; Akta osobowe Woźniaka Waclawa.

¹³ AIPN By, 66/2301, Protokół rozprawy głównej z dnia 6-7 XI 1950 r., k. 83-87.

Sąd Wojskowy z dnia 18 I 1951 roku nie uwzględnił i wyroki utrzymał w mocy. W marcu 1954 roku wobec M. Robakowskiego zastosowano ustawę o amnestii i zmniejszono mu wymiar kary o jedną trzecią, co argumentowano tym że „działalność kontrrewolucyjna związku ograniczyła się do kilku zebrań”, a oskarżony był młody i pochodził z rodziny robotniczej¹⁴.

Członkowie organizacji „Młodzież Walcząca” z Bydgoszczy

Zdzisław Olszewski, ps. „Tygrys”, s. Władysława i Stefanii z d. Daniełak, urodził się 8 lutego 1931 roku w Bydgoszczy. Do wybuchu wojny uczęszczał do szkoły powszechnej w Bydgoszczy. Po wojnie pracował dorywczo w Lidze Morskiej w Bydgoszczy. W 1947 roku podjął naukę w Gimnazjum Energetycznym w Smukale. Ponieważ nauka sprawiała mu sporo trudności, po ukończeniu drugiej klasy zrezygnował z tej szkoły. Jesienią 1949 roku wyjechał na Śląsk i podjął naukę w Gimnazjum Górniczym w m. Rytułtowy k. Rybnika. Jednak po miesiącu porzucił tę szkołę i wrócił do Bydgoszczy. Wówczas rozpoczął pracę kreślarza w Zakładach Siły i Światła przy ul. Dworcowej w Bydgoszczy, gdzie był zatrudniony do 23 kwietnia 1950 roku, tj. do momentu aresztowania. Rodziców już nie miał i mieszkał u swojej babci w Bydgoszczy przy ul. Świętojańskiej. Zachowanie żołnierzy radzieckich w powojennej Bydgoszczy zaowocowało jego antyradzieckimi poglądami. Jego zdaniem po II wojnie Rosjanie zachowywali się jak okupanci i on też tak ich traktował. Stał na czele organizacji, która miała być w jego zamyśle młodzieżową grupą podlegającą WiN-owi. Do swojej grupy wciągnął Wacława Tucińskiego, Idziego i Hieronima Grabowiczów oraz Zbigniewa Suligowskiego. O zwerbowaniu tego ostatniego tak opowiedział w czasie przesłuchania: „Pod koniec miesiąca lutego 1950 r. będąc przy pracy zagadnąłem Suligowskiego, czy nie mógłby postarać się mi o powielacz, wtedy Suligowski zapytał się, do czego jest mi potrzebny. Na co ja odpowiedziałem mu, że chcę zrobić grandę, a powiedziałem to dlatego by od razu go nie wtajemniczać i nie przestraszyć, a stopniowo przyswajać go do organizacji. Suligowski nie zadowolił się moją odpowiedzią, tylko męczył mnie, abym mu zdradził właściwy cel. W końcu mu powiedziałem, że powielacz taki jest potrzebny dla pewnej nielegalnej organizacji, jaka tworzy się na terenie Bydgoszczy w celu kolportowania ulotek. Suligowski powiedział, że z powielaczem będzie gorzej, gdyż takiego nie ma, natomiast

¹⁴ AIPN By, 66/2303, WSR Bydgoszcz, Akta sprawy przeciwko Olszewskiemu Zdzisławowi, Protokół rozprawy głównej z dnia 8 XI 1950 r., k. 2-7; Wyrok WSR z dnia 8 XI 1950 r., k. 8-10; By 141/111, Postanowienie o zastosowaniu amnestii z dnia 19 III 1954 r., k. 26.

mógłby się postarać o maszynę do pisania, gdyż w biurze takowa się znajduje i jest bardzo wygodna, gdyż jest walizkowa, więc jak będzie okazja to maszynę tą zabierze do swojego względnie mojego domu. Na tą propozycję Suligowski zgodził się, a ja widząc jego chętną pomoc, postanowiłem zwerbować go do organizacji”¹⁵.

Wszystkie spotkania konspiracyjne odbywały się w jego mieszkaniu. Wspólnie słuchali zakazanych zachodnich stacji radiowych. Dnia 8 listopada 1950 roku WSR w Bydgoszczy skazał go na 10 lat więzienia. Karę odbywał w więzieniach w Świdnicy k. Wrocławia, w Koronowie i we Wronkach. Dnia 11 listopada 1954 roku został zwolniony z powodu stanu zdrowia (chorował na gruźlicę). Po wyjściu z więzienia we Wronkach nadal interesowała się nim bydgoska SB. Był inwigilowany w ramach sprawy ewidencyjno-obszewacyjnej o kryptonimie „Niezależny”. Pracował w Miejskim Przedsiębiorstwie Remontowo-Budowlanym w Bydgoszczy. Potem mieszkał w Bydgoszczy przy ul. Świętojańskiej¹⁶.

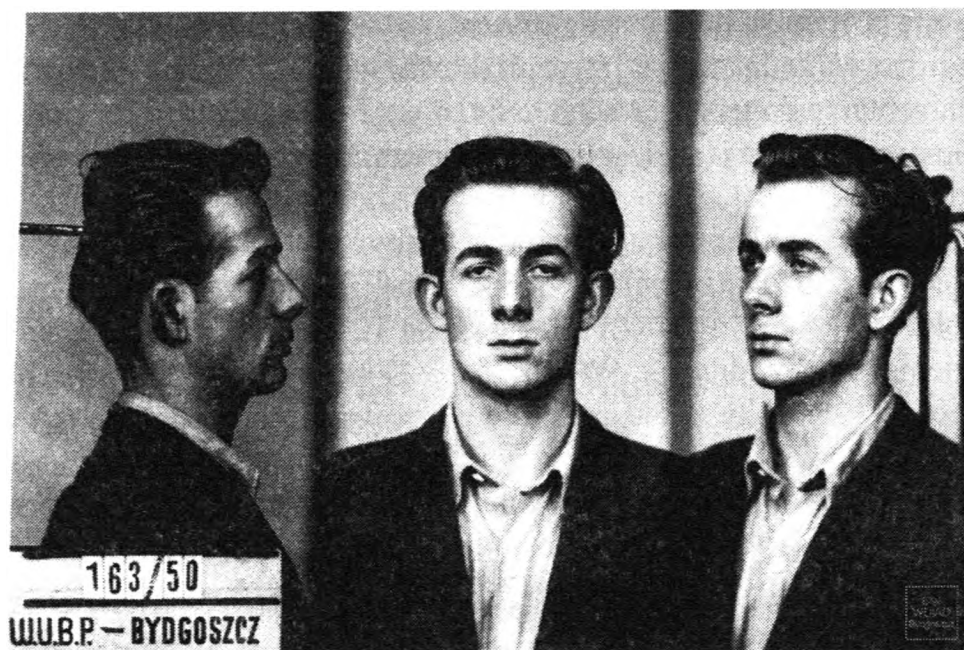

Dowódca organizacji Zdzisław Olszewski¹⁷

¹⁵ AIPN By, 66/2302, WSR Bydgoszcz, Protokół przesłuchania Z. Olszewskiego z dnia 16 V 1950 r., k. 93 (przesłuchiwał oficer śledczy WUBP w Bydgoszczy, Waław Wodniak).

¹⁶ Zob. AIPN By, 141/111, WPR Bydgoszcz, Wyrok z dnia 8 XI 1950 r.; k. 1-5; By, 044/160, Sprawa ewidencyjno-obszewacyjna o kryptonimie „Niezależny”, Postanowienie o założeniu sprawy z dnia 1 III 1956 r., k. 1; Protokół przesłuchania Z. Olszewskiego z dnia 15 V 1950 r., k. 8; Wypis z kartoteki ogólnoinformacyjnej WUSW w Bydgoszczy.

¹⁷ Wszystkie fotografie w tym artykule pochodzą z akt śledczych WUBP, znajdujących się w archiwum IPN w Bydgoszczy.

Mieczysław Robakowski

Mieczysław Robakowski, ps. „Ryś”, s. Alfonsa i Janiny Nastróżnej, urodził się 20 maja 1929 roku w Bydgoszczy. Miał ukończone siedem klas szkoły powszechnej i dwie klasy szkoły zawodowej. Był spawaczem. Mieszkał w Bydgoszczy przy ul. Zygmunta Augusta. Jego ojciec pracował w PKP. M. Robakowski po wojnie był zatrudniony do 1947 roku w fabryce „Leo”, następnie rozpoczął pracę w Wytwórni Łóżek Metalowych, gdzie pracował do chwili zatrzymania. O swoim włączeniu się do organizacji tak opowiedział w czasie śledztwa: „We wrześniu 1949 r. w czasie urlopu wypoczynkowego spotkałem się z Olszewskim Zdzisławem, który wówczas nigdzie nie pracował. Chodziliśmy do kina i tym samym zacieśniły się więzy naszego koleżeństwa. Podczas spotkań koleżeńskich poruszaliśmy różne tematy, nie wyłączając politycznych, dyskutując nad zagadnieniami stopy życiowej robotników w krajach demokracji ludowej i w krajach kapitalistycznych. Podczas takich rozmów większym uświadomieniem wykazywał się kolega Olszewski, który słucha zagranicznych audycji jak np. »Głos Ameryki i Londynu«, mówiąc iż życie polskiego robotnika w przeciwieństwie do robotnika angielskiego względnie amerykańskiego jest gorsze i jeśli chcę się przekonać to żebym poszedł do jego mieszkania, gdzie ma radio i tam o godzinie 19.30 wysłuchamy audycji z Londynu. Przy słuchaniu tych audycji nikt więcej obecny nie był. [...] Częste słuchania tych audycji, które trwały na przestrzeni dłuższego okresu czasu – nawet po urlopie, zrobiły mnie wrogiem obecnej rzeczywistości, co wykorzystał Olszewski i zaproponował mi, byśmy wspólnie założyli nielegalną

organizację”¹⁸. Dnia 8 listopada 1950 roku WSR w Bydgoszczy skazał go na siedem lat więzienia. Karę odbywał w Koronowie i w Obozie Pracy Więźniów w Jelczu. Dnia 23 kwietnia 1954 roku został warunkowo zwolniony. Po wyjściu z więzienia mieszkał w Bydgoszczy przy ul. Pomorskiej. Dnia 25 maja 1993 roku został przez Sąd Wojewódzki w Bydgoszczy zrehabilitowany¹⁹.

Zbigniew Czajkowski

Czajkowski Zbigniew, ps. „Jastrząb”, s. Edwina i Leokadii z d. Biechowskiej (Buchowskiej), urodził się 7 maja 1930 roku w Bydgoszczy. Miał wykształcenie średnie. Po wojnie mieszkał w Bydgoszczy przy ul. Kołłątaja 1. W czasie okupacji poznał Waclawa Tucińskiego, z którym się potem zaprzyjaźnił. W grudniu 1949 roku Tuciński opowiedział mu o tworzącej się nowej młodzieżowej organizacji, do której on sam należy i zachęcił go, aby również do niej przystąpił. W czasie kolacji w restauracji omawiali bieżącą sytuację kraju, w tym głównie stosunki państwa z Kościołem. Wraz z obecnym na tym spotkaniu Józefem Zakrzewskim boleli nad tym, że zlikwidowane zostały wszystkie młodzieżowe organizacje kościelne. W styczniu 1950 roku przy

¹⁸ AIPN By. 66/2302, WSR Bydgoszcz, Protokół przesłuchania M. Robakowskiego z dnia 20 V 1950 r., k. 99 (przesłuchiwał chor. Waclaw Wodniak).

¹⁹ AIPN By. 141/111, WPR Bydgoszcz, Wyrok WSR w Bydgoszczy z dnia 8 XI 1950 r.; k. 1-5; By 66/2302, WSR Bydgoszcz, Akta sprawy przeciwko Olszewskiemu Zdzisławowi i innym, Protokół przesłuchania M. Robakowskiego z dnia 24 IV 1950 r., k. 69-71.

okazji kolejnego spotkania dostarczył Tucińskiemu życiorys, a jakiś czas potem swoje zobowiązanie wierności organizacji. W czasie śledztwa zeznawał, że był tylko biernym członkiem nowej grupy i żadnej faktycznej działalności nie podjął. Dnia 3 listopada 1950 roku WSR w Bydgoszczy wraz z dwoma pozostałymi kolegami skazał go na trzy lata więzienia. W latach późniejszych mieszkał w Bydgoszczy przy ul. Saperów 27/2 i pracował w Spółdzielni Pracy „Mostostal”²⁰.

Idzi Grabowicz

Grabowicz Idzi, ps. „Pantera”, s. Hieronima i Gertrudy z d. Wojke, urodził się 15 września 1928 roku w Podwiesku, pow. Chełmno. Jego ojciec był listonoszem, ale zginął w czasie okupacji niemieckiej. Miał ukończone sześć klas szkoły powszechnej. Z zawodu był stolarzem. Do 1939 roku wraz z rodzicami mieszkał w Grudziądzu, a od 1947 roku – wraz z matką i bratem w Bydgoszczy przy ul. Stawowej 23. W 1949 roku podjął pracę w Izbie Skarbowej w Bydgoszczy. W grudniu 1949 roku za namową swojego kolegi Z. Olszewskiego zgodził się włączyć w tworzenie nielegalnej grupy antykomunistycznej. Planował stanąć na czele 12-osobowej placówki grupy, która miała reprezentować bydgoską dzielnicę Wilczak. Ostatecznie udało mu się namówić do działalności konspiracyjnej tylko dwóch kolegów. Dnia 23 kwietnia 1950 roku w Bydgoszczy został aresztowany przez funkcjonariuszy WUBP. Dnia 7 listopada

²⁰ AIPN By, 09/24, k. 10; By 07/2664, t. 2, Protokół przesłuchania Z. Czajkowskiego z dnia 26 V 1950 r. k. 37-38; Wyrok WSR w Bydgoszczy z dnia 3 XI 1950 r., k. 59-60; Wypis z kartoteki ogólnoinformacyjnej WUSW w Bydgoszczy.

1950 roku WSR w Bydgoszczy skazał go na sześć lat pozbawienia wolności. Dnia 12 stycznia 1954 roku z powodu złego stanu zdrowia (gruźlica) i zagrożenia życia wyszedł z więzienia. Potem wraz z żoną Łucją mieszkał przy ulicy Chodkiewicza w Bydgoszczy. Zmarł 2 lutego 1962 roku w Bydgoszczy, mając zaledwie 34 lata. Dnia 19 października 1993 roku na wniosek żony został przez Sąd Wojewódzki w Bydgoszczy pośmiertnie zrehabilitowany²¹.

Hieronim Grabowicz

Grabowicz Hieronim, ps. „Lew”, s. Hieronima i Gertrudy Wojke, ur. 11 IV 1931 roku w Dolnych Wyniarach, pow. Chełmno. Miał ukończone sześć klas szkoły powszechnej i dwie klasy gimnazjum. Jego ojciec był urzędnikiem pocztowym i zginął w czasie okupacji niemieckiej. Po wojnie mieszkał z matką i bratem w Bydgoszczy przy ul. Stawowej. W 1947 roku w czasie nauki w gimnazjum poznał Z. Olszewskiego, z którym się zaprzyjaźnił. We wrześniu 1949 roku podjął naukę w Państwowym Gimnazjum Górniczym w Rybniku, ale z powodu choroby w lutym 1950 roku wrócił do Bydgoszczy. W tym samym czasie Olszewski namówił go do włączenia się w działalność konspiracyjną, która miała być kontynuacją Armii Krajowej. Dnia 8 listopada 1950 roku WSR w Bydgoszczy skazał go na cztery lata więzienia. Karę odbywał w Bydgoszczy, Koronowie, Piechcinie i Grudziądzu. Postanowieniem WSR w Bydgoszczy z dnia

²¹ AIPN By, 09/24, k. 6; By 66/2301, WSR Bydgoszcz, Protokół przesłuchania I. Grabowicza z dnia 23 IV 1950 r., k. 12-13; Charakterystyka I. Grabowicza z dnia 19 VII 1950 r., k. 59; Wypis z kartoteki ogólnoinformacyjnej WUSW w Bydgoszczy.

6 lipca 1954 roku został z powodu stanu zdrowia (gruźlica) warunkowo zwolniony 5 sierpnia 1952 roku. W latach późniejszych wielokrotnie zmieniał miejsce zamieszkania. Pracował w Słupsku, w Ustce, a pod koniec życia wyjechał do Niemiec. Dnia 5 października 1993 roku został przez Sąd Wojewódzki w Bydgoszczy zrehabilitowany²².

Edmund Gizdra

Gizdra Edmund, ps. „Żmija”, s. Kazimierza i Marianny Modrzejewskiej, urodził się 16 listopada 1931 roku w Bydgoszczy. Miał ukończone siedem klas szkoły powszechnej. Po II wojnie światowej mieszkał z rodzicami przy ul. Stawowej 19. W 1948 roku podjął pracę w fabryce central telefonicznych „T-3”. Rok później przeniósł się do Pomorskich Zakładów Budowy Maszyn w Bydgoszczy. W lutym 1950 roku za namową Idziego Grabowicza wstąpił do nielegalnej grupy „Młodzież Walcząca”, która miała nawiązywać do tradycji Armii Krajowej. Dnia 7 listopada 1950 roku WSR w Bydgoszczy skazał go na trzy lata więzienia. Na mocy ustawy o amnestii z 1952 roku wyszedł na wolność w styczniu 1953 roku. Potem mieszkał w Bydgoszczy przy ul. Zamojskiego 6/9²³.

²² AIPN By, 09/24, k. 11; BY 66/2302, WSR Bydgoszcz, Akta sprawy przeciwko Olszewskiemu Zdzisławowi i innym, Protokół przesłuchania H. Grabowicza z dnia 23 IV 1950 r., k. 62-65; Charakterystyka z dnia 19 VII 1950 r., k. 155; Akt oskarżenia z dnia 18 VIII 1950 r., k. 167-171; Wypis z kartoteki ogólnoinformacyjnej WUSW w Bydgoszczy.

²³ AIPN By, 09/24, k. 14; BY 66/2301, Protokół przesłuchania E. Gizdry z dnia 24 VI 1950 r., k. 39. Przesłuchiwał go oficer śledczy Kazimierz Tomaszewski.

Marian Kwiatkowski

Kwiatkowski Marian ps. „Ryś”, s. Stanisława i Anieli z d. Kwiatkowskiej, urodził się 13 listopada 1930 roku w Bydgoszczy. Miał ukończone siedem klas szkoły powszechnej. W czasie okupacji mieszkał z rodzicami w Bydgoszczy. Jako 14-letni chłopiec został aresztowany przez gestapo za malowanie z kolegami na murach „sierpa i młota”. Po dwóch tygodniach jednak został zwolniony. Po II wojnie ukończył szkołę powszechną, a następnie od 1947 roku uczęszczał do Gimnazjum Energetycznego w Smukale. Tam poznał Z. Olszewskiego. Z powodu trudnych warunków materialnych przerwał naukę w gimnazjum i podjął pracę w elektrowni. W lutym 1950 roku na skutek redukcji etatów został zwolniony. W tym samym czasie za namową Z. Olszewskiego zgodził się wstąpić do nielegalnej organizacji. Olszewski jako główny cel tworzącej się grupy wskazywał mu obronę Kościoła przed represjami. Nie wspominał nic o ewentualnych działaniach dywersyjnych wobec władzy ludowej. Dnia 8 listopada 1950 roku WSR w Bydgoszczy skazał go na trzy lata więzienia za to że: „w lutym 1950 r. w Bydgoszczy wszedł w porozumienie z członkami przestępczego związku pod nazwą »Młodzież Walcząca«, mającego na celu walkę z ustrojem państwa polskiego, przy czym porozumienie to wyrażało się w udzieleniu swej zgody na przystąpienie do wspomnianego związku i w podpisaniu zobowiązania”²⁴. Karę odbywał w Koronowie i w Ośrodku Pracy Więźniów w Piechcinie. Dnia 27 września 1952 roku został warunkowo zwolniony

²⁴ AIPN By, 141/111, WPR, Wyrok z dnia 8 XI 1950 r., k. 2.

z więzienia. W latach późniejszych mieszkał w Bydgoszczy przy ul. Żeglarskiej 21/2²⁵.

Tuciński Wacław, ps. „Wilk”, s. Jana i Heleny z d. Sulikowskiej, urodził się 15 października 1930 roku w Bydgoszczy. Z zawodu był ślusarzem. Po II wojnie mieszkał w Bydgoszczy przy ul. H. Sawickiej 7. Pracował jako kierownik pociągu w PKP. Jak większość jego rówieśników należał do ZMP. Do organizacji założonej przez Olszewskiego wciągnął dwóch swoich kolegów z pracy: Józefa Zakrzewskiego i Zbigniewa Czajkowskiego. Dnia 3 listopada 1950 roku WSR w Bydgoszczy skazał go na pięć lat więzienia. Dnia 18 lutego 1954 roku został warunkowo zwolniony. Od października 1955 roku odbywał służbę wojskową w kopalni węgla na Śląsku. Potem mieszkał w Turku przy ul. Waryńskiego²⁶.

Wacław Tuciński

Sowa Eugeniusz, ps. „Lampart”, s. Tomasza i Józefy Robakowskiej, urodził się 27 sierpnia 1931 roku w Bydgoszczy. Jego ojciec pracował na kolei. Miał ukończone siedem klas szkoły powszechnej. Od 1946 roku pracował jako

²⁵ AIPN By, 09/24, k. 9, By 66/2302, WSR Bydgoszcz, Akta sprawy przeciwko Olszewskiemu Zdzisławowi i innym, (M. Kwiatkowski) *Moje zeznania w sprawie przynależności do nielegalnej organizacji z dnia 29 IV 1950 r.*, k. 57-58; By 070/2664, t. 1, Protokół przesłuchania M. Kwiatkowskiego z dnia 2 VI 1950 r., k. 31

²⁶ Zob. AIPN By, 044/160, Pismo z dnia 13 II 1956 r., k.33; By 070/2664, t. 2, Wyrok z dnia 3 XI 1950 r., k. 59-62; Wypis z kartoteki ogólnoinformacyjnej WUSW w Bydgoszczy.

stolarz w Społecznym Przedsiębiorstwie Budowlanym w Bydgoszczy. Mieszkał z rodzicami przy ul. gen. Madalińskiego 45. W styczniu 1950 roku przystąpił do nielegalnej organizacji za namową Idziego Grabowicza, który nadał mu też pseudonim. Komendanta Olszewskiego nigdy nie poznał. Dnia 7 listopada 1950 roku WSR w Bydgoszczy skazał go na trzy lata. Karę odbywał w Ośrodku Pracy Więźniów w Piechcinie. Na mocy ustawy o amnestii wyszedł na wolność 27 grudnia 1952 roku. Potem nadal mieszkał w Bydgoszczy przy ul. Madalińskiego. Dnia 27 kwietnia 1995 roku został zrehabilitowany przez Sąd Wojewódzki w Bydgoszczy²⁷.

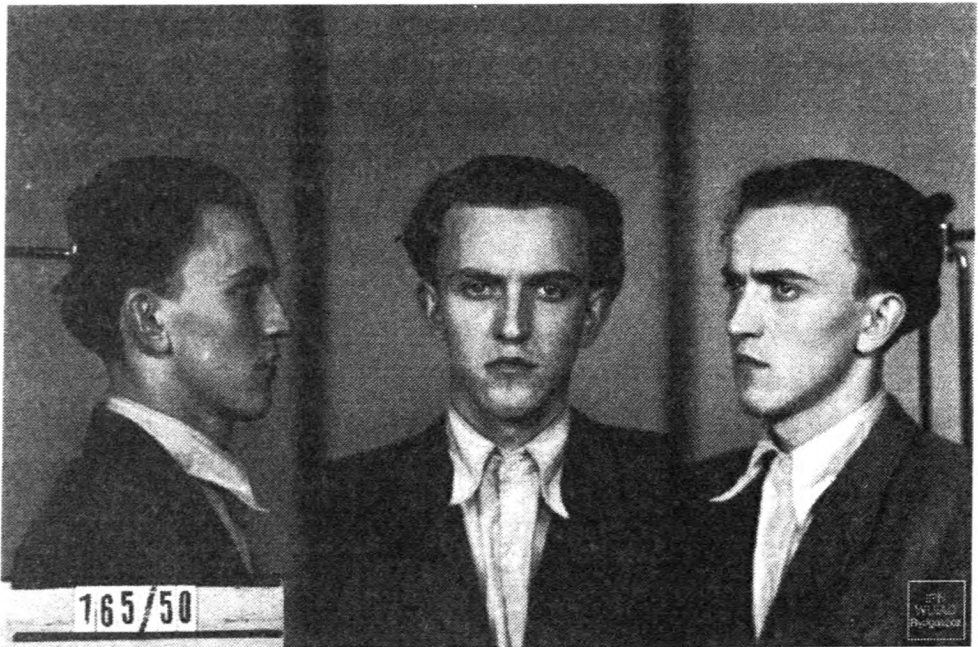

Eugeniusz Sowa

Suligowski Zbigniew, ps. „Tygrys”, s. Bolesława i Elwiry z d. Heller, urodził się 20 maja 1932 roku w Bydgoszczy. Miał ukończone siedem klas szkoły powszechnej. Po II wojnie światowej mieszkał z matką w Bydgoszczy przy ul. Sienkiewicza. Pracował w Polskich Zakładach Instalacji Siła i Światło w Bydgoszczy. Tam poznał jako kolegę z pracy Z. Olszewskiego, który w styczniu 1950 roku namówił go do przystąpienia do nowej organizacji. Na jego ręce złożył przysięgę. WSR w Bydgoszczy 8 listopada 1950 roku skazał go trzy lata. Karę odbywał w Koronowie, Potulicach, Jaworznie i w Piechcinie. W więzieniu potulickim był karany dyscyplinarnie za „rozsiewanie wśród więźniów

²⁷ AIPN By, 09/24, k. 15; By 66/2301, WSR Bydgoszcz, Protokół przesłuchania E. Sowy z dnia 24 VI 1950 r., k. 38. (Przesłuchiwał go oficer śledczy WUBP Kazimierz Tomaszewski), Charakterystyka E. Sowy z dnia 19 VII 1950 r., k. 60.

wrogiej Polsce Ludowej propagandy”. W swojej opinii naczelnik tegoż więzienia stwierdził, iż Suligowski nie zasługuje na przedterminowe zwolnienie, bo ujemnie wpływa na pozostałych współwięźniów, nie okazuje żadnej poprawy, nadal jest zdecydowanym wrogiem Polski Ludowej. Na mocy amnestii został zwolniony późniejszych styczniu 1953 roku. W latach późniejszych mieszkał w Bydgoszczy przy ul. Grunwaldzkiej. Dnia 21 czerwca 1994 roku został zrehabilitowany przez Sąd Wojewódzki w Bydgoszczy²⁸.

Zbigniew Suligowski

Zakrzewski Józef, ps. „Sęp”, s. Jana i Rozalii z d. Wąsowicz, urodził się 30 marca 1929 roku. Miał ukończoną szkołę zawodową. W czasie okupacji niemieckiej poznał Wacława Tucińskiego, z którym po II wojnie się bliżej zaprzyjaźnił. Razem pracowali w PKP. W grudniu 1949 roku Tuciński w czasie jednego ze spotkań w restauracji namówił go do działalności konspiracyjnej. Zakrzewski przygotował swój życiorys i wybrał dla siebie pseudonim. Zgodził się należeć do organizacji, która miała bronić praw Kościoła. Z Tucińskim spotykał się często w pracy, ale tam o sprawach organizacji nie rozmawiali. Poza spełnieniem wymogów formalnych przynależności do grupy (podpisanie zobowiązania) żadnej faktycznej działalności nie podjął.

²⁸ AIPN By, 141/111, WPR Bydgoszcz, Wyrok z dnia 8 XI 1950 r., k. 1-5; By 09/24, k. 16; By 66/2302, WSR Bydgoszcz, Protokół przesłuchania Z. Suligowskiego z dnia 23 IV 1950 r., k. 60-61; By 66/2303, WSR Bydgoszcz, Opinia z dnia 17 X 1951 r., k. 48.

Józef Zakrzewski

W czasie przesłuchań zeznał, że nic nie wie o tym, aby organizacja planowała gromadzenie broni lub kolportaż ulotek antykomunistycznych. Dnia 3 listopada 1950 roku WSR w Bydgoszczy skazał go na trzy lata więzienia. Karę odbywał w więzieniu w Inowrocławiu. Po wyjściu na wolność wrócił do Bydgoszczy i zamieszkał przy ul. H. Sawickiej²⁹.

²⁹ AIPN By, 09/24, k.12; By 070/2664, t. 2, Protokół przesłuchania J. Zakrzewskiego z dnia 26 V 1950 r., k. 35-36 (przesłuchiwał oficer śledczy Wacław Woźniak). Z powodu Ustawy o ochronie danych osobowych nie udało się ustalić daty śmierci większości członków „Młodzieży Walczącej”.